

Gezien en gelezen

■ Jan Jacobs

Ir. J.W.J. Jacobs is voorzitter van de Regionale Examen Commissie Heuvelrug Rivierengebied van Yuverta en redactielid van EXAMENS. E-mail: j.jacobs@yuverta.nl

Curriculumontwerp in een notendop

Wessel Peeters, Michiel Lucassen, Reinier Geurts
en Ilona Wevers

Uitgeverij OMJS Helmond 2021

Samenvatting

Hoe zorg je voor onderwijs dat motiverend, lerend en passend is? In het onderwijs is er vanuit die vraag steeds meer aandacht voor aspecten als evidence-informed lesgeven, formatief handelen, programmatisch toetsen, het eigenaarschap van studenten en leerlingen, gepersonaliseerd leren en meer recent ook blended learning. Hierdoor houdt men zich binnen steeds meer scholen en opleidingen bezig met vraagstukken rondom het formuleren van leerdoelen en leeruitkomsten in relatie tot toetsing en leeractiviteiten. Hoe hangt dit samen, wat betekent dit voor

het onderwijsontwerp, en welke doelen en activiteiten volgen hieruit? De aandacht voor de constructieve samenhang (constructive alignment) in een samenhangend curriculum is niet vreemd. Want al bij het onderwijsontwerp is het belangrijk vast te stellen richting welke leerdoelen en/of leeruitkomsten gewerkt gaat worden, hoe deze ontwikkeling en opbrengsten vervolgens beoordeeld worden, en welke activiteiten bijdragen aan het realiseren ervan. Iedere keuze die gemaakt wordt bij onderwijsontwerp, toetsing of onderwijsactiviteiten heeft invloed op de andere factoren. Ze vormen een eenheid en vormen hiermee een

relevant en authentiek curriculum. Onderlinge aansluiting en afstemming binnen het curriculumontwerp zijn dus van wezenlijk belang om het curriculum en de opbrengsten tot zijn recht te laten komen. Het ontwerpen, plannen, implementeren, uitvoeren en evalueren vormt dan ook een voortdurend cyclisch proces.

De auteurs definiëren het begrip curriculum als een plan voor het leren, bestaande uit doelen, toetsing en leeractiviteiten. De auteurs verwijzen hierbij naar de Tyler Rationale uit 1949, waarin drie perspectieven genoemd worden van waaruit curriculumontwikkeling plaats vindt: de leerling (o.a. ontwikkelingsfactoren en interesses), het vakgebied (o.a. kennis en vaardigheden) en de maatschappij (normen en waarden). Vervolgens lichten de auteurs hun ontwerpmodel toe, gebruik makend van het backward design van Wiggins & McTighe uit 1998. In dit ontwerpmodel wordt vanuit algemene doelen naar specifieke handelingen gewerkt. Bijvoorbeeld door gewenste resultaten (leerdoelen) vast te stellen, waarna gekeken kan worden hoe toetsing ingezet kan worden om het leren zichtbaar te maken, daarbij leerervaringen te creëren en passende leeractiviteiten te ontwerpen. Zoals ook in de eerdergenoemde Tyler Rationale benoemd werd, baseert dit model zich op het uitgangspunt: 'Students learn through exploration.' De focus ligt hierbij op de ontwikkeling van de student en daarbij noodzakelijke leeractiviteiten, en is minder docentgestuurd en op instructie gericht. Om tot een succesvol curriculumontwerp te komen, waarin het leren van de student centraal staat, volgen de auteurs een aantal door Schwab geformuleerde voorwaarden. Zo pleiten zij voor inhoudelijke kennis in het ontwerpteam, een voor de doelgroep en context passend curriculum, en gaan zij in op noodzakelijke voorwaarden ten aanzien van de docent, de schoolcultuur en expertise. Dat betekent ook dat afhankelijkheid van methodegebonden lesgeven, een opgelegd curriculum

en/of beperkte kennis van leerdoelen en geschikte lesactiviteiten aandachtspunten zijn bij het curriculumontwerp, aldus de auteurs.

Deze uitgangspunten worden in de volgende hoofdstukken theoretisch onderbouwd, maar ook komen allerlei praktische voorbeelden aan bod. Bijvoorbeeld ten aanzien van de processen die plaatsvinden bij een curriculumontwerp. De verschillen tussen lineaire en iteratieve ontwerpprocessen worden aangehaald. Daarnaast wordt het belang onderstreept om regelmatig voorgaande stappen te bekijken en eventueel te herzien om de juiste constructieve afstemming te bereiken. Hierbij benadrukken de auteurs de relevantie van het formuleren van een heldere, gedeelde visie over leren, vakinhouden, het curriculum en onderwijs, al bij de start van het ontwerp. Alleen zo kun je gezamenlijk relevante leerdoelen op eindniveau vaststellen en bepalen welke inhouden gefaseerd aan bod zullen moeten komen, hoe die inhouden samenhangen, en wat dat betekent voor de (wijze waarop) opbrengsten die gerealiseerd moeten gaan worden. Zo vormt zich een doorlopende leerlijn, als een trap naar beneden.

Vanuit deze gedeelde visie op inhoud en aanbod stelt het ontwerpteam samen vast op welke manier en op welke momenten de studenten aantonen in hoeverre zij de (tussentijdse) leerdoelen beheersen. De auteurs werken dit vervolgens uit door stapsgewijs de verbinding te leggen tussen leerdoelen, bijbehorende succescriteria, leerlijnen én toetsing. Hierbij wordt de lezer theoretisch en zeker ook praktisch geïnformeerd over geschikte handelingswijzen die bijdragen aan de inrichting van het proces van toetsing. Zo wordt ingegaan op de taxonomie van Bloom, de inzet van rubrics, het hoe en waarom van holistisch beoordelen en de piramide van Miller. Tot slot wordt een vertaling gemaakt naar passende leeractiviteiten om de gewenste leerdoelen en leeruitkomsten daadwerkelijk te kunnen realiseren.

Docenten kunnen dus goed onderbouwd aan de slag met hun curriculumontwerp, waarin ontwerp, onderwijs en toetsing in balans zijn, en krijgen bovendien nog enkele waardevolle adviezen mee. Zo pleiten de auteurs voor een voortdurende dialoog over leerprocessen, experimenteren en de belangrijke vraag: Waarom doen we wat we doen, en doen we de juiste dingen? Want het voortdurend elkaar blijven bevragen, draagt bij aan een blijvende

ontwikkeling van zowel docent als leerling, en daarmee aan het realiseren van een krachtige onderwijscontext.

Dit boek biedt voor docententeams een handzame werkwijze met gerichte onderbouwing om te komen tot een samenhangend curriculumontwerp. Naast het boek bieden de auteurs hun bevindingen en inzichten aan op de site www.curriculumontwerp.nl. ■

Gesignaleerd

Zwolle heeft twee nieuwe klokkenluiders

RTV Oost – 28 augustus |

De Zwolse Peperbus heeft twee nieuwe klokkenluiders. Dit weekend deden twee stadsbewoners succesvol examen. Ze zijn maar wat blij, want klokkenluiden in je eigen stad "geeft een kick". Een klein beetje zenuwachtig zijn ze wel voor het examen, Ellen Kistemaker en Wim de Ruiter. Al hebben ze in coronatijd goed geoefend. "Ik heb er daarom wel vertrouwen in", zegt Kistemaker. "Klokkenluiden is ook altijd leuk en ontspannen." Ook De Ruiter ziet het rooskleurig in: "Ik denk dat het wel goed komt, want ik heb inmiddels vaker aan de touwen gehangen. Kennis van de klokken heb ik ook." Om half drie bestijgen de examenkandidaten de trappen van de Peperbus, samen met andere klokkenluiders en toeschouwers. Het is een flink klimmetje, 50 meter omhoog. Om klokslag 15.00 uur staat het tweetal te popelen om te beginnen. Dan klinkt er een bel en roept voorzitter Dijkink van het Zwols Klokkenluidersgilde: "Beste mensen, het examen gaat beginnen."

Ellen en Wim pakken de touwen met hun handen en zetten een voet op een onderste deel. "Zodat het touw niet door kan schieten." Ze beginnen te trekken en onmiddellijk beginnen twee van de vier klokken in de toren te bulderen. "Sommige klokken zijn best zwaar, zoals de Michael-klok", zegt examenkandidaat De Ruiter. "Die weegt twee ton, dat vergt nog wel wat spierballen." De Kampense examinator Meijering laat hen verschillende oefeningen doen.

"Klokkenluiden voelt als een eer om te doen", zegt klokkenluider in spé Ellen. "Dat ik als Zwollenaar die klokken mag luiden, dat voelt als een kick." Daar is medekandidaat De Ruiter het mee eens. "Ik ben opgegroeid met het geluid van de klokken. Dan is het een eer om ze zelf te mogen luiden."

Beide klokkenluiders vonden het leuk om het examen af te leggen. "Er was een ontspannen sfeer." En examinator Meijering toont zich na afloop tevreden over het tweetal: "Ze hebben het keurig gedaan, zoals verwacht. Ze beheersen de techniek en zijn overtuigend geslaagd."

Om de mooie middag af te sluiten wordt er eentje op gedronken, een 'luidslokje'. "Dat is een specialiteit van één van de andere luidmeesters", zegt Kistemaker. "En zo'n neut kun je maar beter nemen na afloop van het luiden."